

BENGT ANDERBERG:

Oktoberkrigets lärdomar

Oktoberkriget, eller Jom Kippur-kriget som det också kallas efter den judiska högtid under vilken det inleddes, började den 6 oktober förra året. Den 22 oktober krävde FN vapenvila. Kriget har sedan dess studerats av många militära experter. I mars i år besöktes krigsskådeplatserna av några svenska officerare, bland dem major Bengt Anderberg, som då tjänstgjorde vid Militärhögskolan. Han har här sammanfattat olika iakttagelser med särskild hänsyn till vilka lärdomar som kriget bör kunna ge svenskt försvar.

Under det år som gått sedan vapenvilan trädde i kraft har en mängd analyser rörande både politiska, strategiska, taktiska och tekniska faktorer publicerats. En samlad bild börjar framträda, även om det naturligtvis ännu är för tidigt att dra helt säkra slutsatser.

Kriget inleddes lördagen den 6 oktober med ett till tiden väl samordnat arabiskt anfall. Striderna kom att äga rum på två frontavsnitt, ett i trakten av Suezkanalen och ett på Golanplatån. De egyptiska styrkorna lyckades inledningsvis utan större svårighet att bryta igenom Bar Lev-linjen och ta tre brohuvuden. Bar Lev-linjen utgjordes av en glest bemannad kedja av motståndsnästen som byggts utmed kanalen. De lokala israeliska motanfallen avvärdades och under de följande dagarna kunde brohuvudena förenas till ett, med ett djup in i Sinai av några mil.

Det syriska anfallet genomfördes med starka pansarförband. Under krigets andra dag lyckades en del av styrkan bryta igenom och med täten nå några kilometer från Jordanfloden vid bron Benot Jacov. Läget var på kvällen allvarligt för israelerna.

Israelerna gick helt naturligt först till motoffensiv mot Syrien. Redan den 11 hade eldupphörlinjen från 1967 nåtts på vissa platser. Den 13 var så stora delar av de syriska styrkorna slagna att omgrupperingar till Sinai kunde påbörjas. Striderna på Golanplatån blev stående framför den syriska staden Sasa, som ligger ca 30 km från Damaskus.

I Sinai hade Egypten under tiden fört

över allt mer trupp till östra kanalstranden. Den 14 anföll stora egyptiska styrkor in mot bergspassen. Under flera dagars våldsamma pansarstrider kunde israelerna hejda anfallet och tillfoga motståndaren stora förluster. Den 16 påbörjade general Sharons styrkor övergång över kanalen norr om stora Bittersjön. Den 19 hade brohuvudet kraftigt utvidgats och anfall påbörjades mot Suez väster om kanalen. Den 24 nåddes Suez och den tredje egyptiska armén med ca 70 000 man var inringad när eldupphör slutligen inleddes.

Det kan knappast råda någon tvekan om att Israel blev överraskat inte bara av att anfallet överhuvudtaget kom utan även av arabarméernas nya vapenarsenal, taktiska förmåga och höga stridsmoral. De stora israeliska framgångarna under sexdagarskriget 1967 ledde till en farlig underskattning av motståndaren. Flera framstående israeler menar, att denna delvis medvetna och delvis omedvetna nedvärdering var en av huvudorsakerna bakom de inledande bakslagen.

I detta sammanhang kan det vara väsentligt att peka på betydelsen av att den allmänna principen för hur försvaret skall föras är känd för det egna folket. Bar Lev-linjen var inte avsedd att vara den linje som motståndaren aldrig skulle få över-skrida. Den utgjorde främre delen i en fördröjningszon, som skulle ge israelerna tid att mobilisera och uppmarschera. Israels egen propaganda och övertron på den egna förmågan hade emellertid övertygat israelen i gemen om att linjen var

ogenomtränglig, och ledande generaler hade inte gjort mycket för att ändra denna inställning.

Detta medförde att vad som inledningsvis var en planerad fördröjningsstrid, som i huvudsak lyckades väl, upplevdes av israelerna som ett allvarligt bakslag och rubbade tilltron både till ledningen och till de informationer som senare gavs under kriget.

Mobiliseringen

Israel är som alla länder med en värnpliktsarmé beroende av en snabb och väl fungerande mobilisering. I detta krig illustrerades väl det dilemma som det innebär att fatta beslut om mobilisering. För sen igångsättning kan medföra katastrof, medan ett för tidigt eller i onödan fattat beslut medför allvarliga ekonomiska konsekvenser. De verkliga motiven bakom att Israel mobiliserade först samma dag som angreppet kom är ännu ej helt kända, men det står klart att bl a finansministern var bland dem som länge motsatte sig ett beslut. När väl ordern gavs tidigt den 6 oktober gick mobiliseringen snabbt och i stort sett planenligt.

Den sena igångsättningen medförde dock vissa problem. Vid den styrka som fanns utgångsgrupperad längs gränserna ingick, eftersom det bl a var fråga om förband under grundutbildning, många av de aktiva befäl som var avsedda för den mobiliserade delen av armén. Detta medförde brist på chefer i viktiga förband och kan jämföras med om vi i Sverige

måste mobilisera i ett kuppskede, där åldersklassförbanden är insatta.

Genom att läget snabbt utvecklade sig ogynnsamt för Israel främst på Golanfronten, tvingades man sända fram brigaderna bataljonsvis så snart enstaka förband var klara. Detta medförde att den ständiga indelningen bröts, vilket försvagade det israeliska första motanfallet. Först efter flera dagar kunde förbanden samlas i sin ordinarie indelning. Brister i form av att ammunition och stridsfordon saknades i förråden förekom också i icke obetydlig utsträckning. Det sena beslutet och bristerna i förberedelserna kostade israelerna onödiga förluster. Ett land med värnpliktsarmé måste förbereda mobiliseringen väl och beslut måste fattas i tid.

Pansarstriderna

I markstriden tilldrog sig framförallt kampen mellan stridsvagnar och pansarvärnsvapen stort intresse. Israelerna led utan tvekan stora stridsvagnsförluster i inledningen till följd av ett till synes tekniskt överlägset arabiskt pansarvärnssystem. Detta föranledde bedömare att förklara stridsvagnens tid ute.

Man kan dock icke se detta utifrån rent tekniska aspekter. Pansarförband måste betraktas som hela vapensystem bestående både av stridsvagnar, infanteri, artilleri, luftvärn m m. Detta vapensystem skall användas i samordnade taktiska insatser, som måste anpassas till terräng, väder och motståndare. Israelerna under-

skattade på grund av erfarenheterna från sex-dagarskriget sin motståndare och satte in stridsvagnarna utan adekvat understöd av övriga förband. Mot den starkt förbättrade arabiska styrkan blev detta främst i Sinai orsak till onödiga och stora förluster av stridsvagnar.

Israelerna anpassade under pågående krig sin taktik och använde under krigets fortsättning pansarförbanden som vapensystem i väl samordnade anfall. De kunde då med hjälp av systemets hela tyngd bryta igenom och nå avgörande resultat. Pansarvärnsrobotar och närpansarvärnsvapen, som kom till användning i stort antal, kan således ej anses medföra att stridsvagnar blivit omoderna. Där emot påverkar de den taktiska användningen av pansar och utgör en nödvändig del i både defensiva och offensiva förband.

Våra svenska pansarbrigader är sammansatta av de olika systemdelar som bör ingå och har sedan länge utbildats till ett taktiskt uppträdande, som nära överensstämmer med det som israelerna under strid kom fram till är nödvändigt.

De allra modernaste vapnen i form av pansarvärnshelikoptrar användes ej i detta krig.

I motsats till under sexdagarskriget utfördes denna gång praktiskt taget inga offensiva markoperationer under mörker. Eftersom båda sidor disponerade rikligt med modern mörkerstridsutrustning, kan kanske den slutsatsen dras att utrustningen främst gynnar den defensiva. I den i huvudsak öppna terrängen kunde

försvararen lätt avge välriktad eld mot förband under rörelse. Om någondera parten hade varit överlägsen i materiellt avseende eller kunnat neutralisera motståndaren hade sannolikt anfall i mörker använts i större utsträckning.

I vår betydligt mer betäckta och bebyggda terräng spelar inte den tekniska utrustningen för mörkerseende samma avgörande roll. Rörelser kan utföras i skydd av terrängen på samma sätt som under dager. För att i öppen eller småbruten terräng kunna avvärja anfall i mörker måste vi dock disponera modern materiel för observation och eldgivning.

Det rörliga kriget

Hög strategisk rörlighet är en nödvändighet för ett land som tvingas samtidigt strida på flera fronter. För att snabbt kunna omgruppera främst pansarförband har israelerna ett antal specialfordon för transport av stridsfordon. Man utnyttjar dessutom i stor omfattning civila resurser, främst i form av bussar, för transport av trupp. Detta möjliggör strategiska omgrupperingar utan att för strid väsentlig materiel förlits och utan att truppen tröttnas.

Israelerna hade underskattat möjligheterna att snabbt broa över Suezkanalen. Den ryska materiel som egypterna använde är mycket lätthanterlig och består av segment, som enkelt kan bytas ut om de skadas vid tex flyganfall. De israel-

liska flyganfallen var i och för sig effektiva, men medan resultatet studerades på flygfoton bytte egypterna ut skadade brodelar och fortsatte överfarten. Det visade sig omöjligt att med flyg hålla förbindelserna avbrutna för längre tid än några timmar. För vår del kan förbindelsebekämpning med flyg tex vid de norrländska älvarna visa sig mindre lönsam i framtiden.

Taktisk ledning utövades enligt samma principer av båda parter. Chefer förde sina förband från uppehållsplatser långt fram i stridslinjen. Detta var inte fallet endast på låg nivå utan gällde även vid brigad och högre förband. Genom personlig närvaro i kritiska skeden kunde chefer fatta beslut utgående från sina egna observationer samtidigt som de utgjorde ett föredöme för sina förband.

Det är klart att denna framskjutna ledning krävde stora offer. Av totala antalet stupade israeler var över 25 % officerare.

I olika sammanhang har här hemma framförts att chefer skall vara där ledningsresurserna är bäst, dvs på stabsplats. Detta är sannolikt en felaktig slutsats. De bästa ledningsresurserna skall istället vara där chefen är, även om han väljer att uppehålla sig långt fram. En israelisk general har sagt efter kriget, att den brigadchef som sittande på sin stabsplats sänder sina män mot fienden när ingen framgång. Han måste snabbt avsättas, innan han förlorat sin del av kriget.